

PAPER DETAILS

TITLE: İLKÖĞRETİM BİRİNCİ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI, ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI VE
ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABININ ÖĞRETMEN GÖRÜSLERİNE DAYALI OLARAK
DEĞERLENDİRİLMESİ

AUTHORS: Ayfer SAHİN

PAGES: 133-146

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1494984>

İlköğretim Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Öğrenci Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi

Ayfer ŞAHİN¹

Geliş Tarihi: 12.06.2008

Yayına Kabul Tarihi: 15.10.2008

ÖZET

Bu araştırmada ilköğretim birinci sınıf öğretmen ve öğrencilerine, 2007–2008 öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak dağıtılan Türkçe ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı; Haziran 2007 tarihli , “Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge” de belirlenmiş olan ders kitaplarında bulunması gereken kriterlere göre geliştirilen ölçeğe göre öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS paket programından yararlanılmış ve yüzde (%) ve frekans (f) teknikleri kullanılmıştır. Yapılan analizler sonunda, öğretmenlerin genel olarak ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı hakkında “evet” ve “kısmen” düzeyinde olumlu görüşlere sahip oldukları ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı

The Assessment of Primary Education First Grade Turkish Coursebook, Student's Workbook and Teacher's Book Depending on Teachers' Opinions

ABSTRACT

In this study, the Turkish coursebook, student's workbook and the teacher's book that is delivered unpaid by the Ministry of Education to the teachers and students in primary education, first classes in 2007-2008 educational year; It is assessed depending on the teachers' opinions, the scale developed according to the criterias that has to be in the coursebooks which are determined in the instruction relating to the study and evaluation of Ministry of Education coursebooks and educational means dated on June, 2007. Descriptive method is used in this study. It is benefitted from SPSS packet programme in the statistical analysis of the data and percentage (%), frequency (f) techniques are used. As a result of the analysis, it is found out that teachers generally have positive opinions at the level of "yes" and "partly" on the coursebook, workbook and teacher's book.

Key Words: Coursebook, workbook, teacher's book.

GİRİŞ

Ders kitabı, bir eğitim programında yer alan hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme değerlendirme boyutlarına uygun olarak hazırlanmış ve öğrenme amaçlı kullanılan basılı bir öğretim materyalidir. İyi hazırlanmış bir ders kitabı, hem öğretmenlere hem de öğrencilere büyük yarar sağlar. Ayrıca ders kitabı, eğitim ve öğrenme etkinliklerinde öğretmen ve öğrencilere kılavuzluk eder.

Toprak (1993) ders kitaplarını şu şekilde tanımlamıştır : “Ders kitapları, eğitim programlarında belirlenen amaçlar doğrultusunda; öğretim programlarındaki derslerin içeriği ile ilgili bilgileri öğrencilere sunan, pekiştirme, sınava hazırlama ve öğrenme hızlarına uygun çalışma olanağı sağlayan kullanışlı bir öğretim materyalidir”. Millî Eğitim Bakanlığı, Ders Kitapları Yönetmeliği’nde ders kitabını; “her tür ve derecedeki

¹ Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Kırşehir, asahin@ahievran.edu.tr

örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eser” olarak tanımlamaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı -MEB, 1995).

Basılı materyaller, en eski ve en yaygın biçimde kullanılan eğitim kaynaklarından biridir. Basılı materyallerin en önemli avantajı, bireyin bir bilgiyi defalarca tekrar etmesine ve bağımsız çalışmasına olanak sağlamasıdır. İlköğretim, okumayı sevmeye ve iyi okuma alışkanlığı kazanmada başlangıç dönemidir. Bu nedenle ilköğretim çağındaki çocuklar için yazılacak ve basılacak kitapların niteliğine büyük özen gösterilmelidir (Kılıç vd. 2001). Bu bağlamda, hazırlanışlarında ve düzenlenmelerindeki sürekli denetimlilik özelliği, olgunlaşma ve geliştirilme yolunda geçirdikleri süreçlerin çok sayıda olması, titiz ve özenli çalışma gerektirici nitelikleri yönünden emek ve işlevsel değeri yüksek, kalıcı birer ürün olma özelliğini taşırlar (Güçlü vd. 2001; Topses, 2001).

Eğitim uzmanları, ders kitaplarını bilgilerin öğrencilere iletilmesinde en iyi kaynak ve birincil materyal olarak görmektedirler (Gökkaya, 2003: 11). Sınıf içinde kullanılması önerilen çeşitli geleneksel ve modern araç-gereçler olmakla birlikte yapılan araştırmalar günümüzde de kitabın sınıf içindeki yerinin çok önemli olduğunu, öğretmenlerin birçok etkinliği kitapla başlatıp kitapla sürdürdüğünü göstermektedir (Ceyhan ve Yiğit, 2004: 18).

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere bakıldığında, ders kitaplarının her zaman önemli bir eğitim aracı olduğu görülmektedir. Örneğin, Japonlardan bazıları, ders kitaplarını bir toprak parçası kadar değerli bulmuşlardır. Önceleri Japon öğretmenler, okulda derste iken deprem olduğunda, kurtarılması gereken öncelikler arasında kitapları da belirtmişlerdir (Demirel ve Kiroğlu, 2005: 3).

Diğer taraftan Türkiye’de de ders kitapları, en temel bilgi kaynağıdır (Kaya, 2002: 92–93; Tertemiz vd. 2004:1). Öğrenciler evde ve okulda derse hazırlık yapıyorlarken en çok ders kitabından yararlanmaktadırlar. Nitekim Tor’un (2004) Türkiye’de yaptığı bir çalışmaya göre de ilköğretim 6,7,8. sınıf öğrencilerinin ödevlerini yaparken yararlandıkları kaynaklar arasında ilk sırayı ders kitapları almaktadır. Bunu sırasıyla ansiklopediler, yardımcı ders kitapları, bilgisayar ve eğitim CD’leri almaktadır Özbay ise (2003: 37) araştırmasında, Türkçe öğretmenlerinin derslerini büyük oranda (% 94,44) ders kitabına bağlı kalarak işlediklerini ortaya koymuştur.

Ders kitapları teknolojik gelişmelere rağmen ana dili öğretiminde öğretim materyali olarak önemli bir yere sahiptir. Özellikle Türkçe derslerinde öğrencilere temel dil becerilerini kazandırmak için önemli bir işlevleri vardır. Bu işlev, kitaplarda yer alan metinlerden kaynaklanmaktadır. Çünkü Türkçe derslerinde bütün dil becerileri (okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dil bilgisi), bu metinlerden hareketle hazırlanan etkinlikler yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 39).

Öğretmeni ve ailesi dışında öğrencinin gerektiğinde her an başvurabileceği en yakın kaynağı, ona rehberlik edecek ders kitabıdır (Şahin, 1998). Öte yandan ders kitaplarının diğer eğitim araç-gereçlerine göre daha ekonomik olmaları, öğrenmeyi bireyselleştirmeleri, öğretimi yapısallaştırmaları, diğer pek çok öğretim aracıyla birlikte ve aynı anda kullanılabilmesi, pek çok bilgiyi belli bir düzen içerisinde sunmaları vb. avantajları da eğitim öğretim etkinliklerinde yoğun olarak tercih edilmesini sağlamaktadır.

Ders kitapları konusu geçmişten günümüze sürekli olarak güncelliğini korumuştur. Ders kitapları nasıl olmalıdır? Öğretimde yeri ve önemi nedir? Nasıl seçilmelidir? Gibi sorular Millî Eğitim Şûralarında, parti ve hükümet programlarında, kalkınma planlarında ele alınmış ve bu konuda çeşitli yönetmelikler çıkarılmıştır (Kılıç, 2005: 38).

Yakın zamana kadar ders kitapları tek düzelik gösterirken, günümüzde dünyadaki çeşitliliği yansıtmaya özen göstermeye başlamışlardır. Son zamanlara kadar çocuk oyunlarına hemen hiç yer verilmezken bugünkü ders kitaplarında canlandırmaya, yaşayarak ve yaparak öğrenmeye daha fazla önem verilir olmuştur (Baştürk, 2005: 31).

Ülkemizde ders kitapları konusu geçmişten günümüze sürekli olarak güncelliğini korumuş ve Millî Eğitim Şûraları'nda, parti ve hükümet programlarında ve kalkınma planlarında yer almıştır. Ders kitaplarının yarışma esasına göre hazırlanması, tek tip kitap uygulaması, çok kitap uygulamasının avantaj ve dezavantajları, ilköğretim ders kitaplarının devlet tarafından karşılanması gibi konular çeşitli zaman dilimleri içerisinde ve farklı platformlardagündeme gelmiş ve tartışılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının almış olduğu kararla, 2003–2004 eğitim-öğretim yılında ders kitapları Millî Eğitim tarihinde ilk defa ilköğretim öğrencilerine ücretsiz olarak dağıtılmıştır. Bu uygulama günümüzde, lise öğrencilerini de kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmıştır.

Ülkemizde ders kitaplarının hazırlanması ile ilgili olarak Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan yönergenin sıs sık değiştiği ya da geliştirildiği görülmektedir. 29.05.1995 tarih ve 22297 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği"nin adı 17.03.2004 tarih ve 2504 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelikle "Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği" olarak değiştirilmiştir. Daha sonra Ekim 2006 tarihinde 2589 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanarak yürürlüğe giren "Ders Kitapları İle Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge" de, Haziran 2007 tarihinde 2597 Sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan ve bu çalışmada da kitapların değerlendirilmesiyle ilgili kriterlerin belirlenmesinde yararlanılan, "Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge"nin yayınlanmasıyla birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Eğitim ortamlarının en önemli kaynaklarından biri olarak kabul edilmesine rağmen şimdiye kadar özellikle Türkçe dersi kitaplarının içerik; metin, dil, kelime kadrosunun nitelik ve nicelik gibi özellikleri üzerine yapılan akademik çalışmalar ülkemizde daha yeni başlamıştır (Karatay, 2007: 50). Ülkemizde son yıllarda ders kitaplarının çeşitli boyutlarına dair yapılan araştırmalardan bir bölümü aşağıda kısa özetler halinde sunulmuştur:

Akkaya ve Susar Kırmızı (2007), "Yeni Program Doğrultusunda Hazırlanan İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" başlıklı araştırmalarında, 2005–2006 eğitim öğretim yılında İzmir'in Buca ilçesinde 31 ilköğretim okulunda görev yapan 156 adet 4. ve 5. sınıf öğretmenlerine anket uygulamışlardır. Bu anketten elde ettikleri verilere göre; Türkçe Dersi Öğretim Programı'na yönelik yeterli bilgiye sahip olan öğretmenlerin sahip olmadığını söyleyen öğretmenlere oranla ders kitapları ile ilgili düşüncelerinin daha olumlu olduğu ortaya konulmuştur. Öğretmenler programa yönelik yeterli bilgiye sahip olduklarında hazırlanan kitabı daha iyi anlamakta, kitapta yer alan yöntem ve teknikleri daha iyi uygulamakta ve doğal olarak da kitaplara olumlu bir gözle bakmaktadır. Programla ilgili olarak yeterli bilgiye sahip olmayan öğretmenler, gerek kitapları anlamada, gerekse uygulamada karşılaştıkları sorunlardan dolayı olumsuz görüşler belirtmektedirler.

Zorbaz (2007), "Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime – Cümle Uzunlukları Ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı çalışmada, ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime ve cümle uzunluklarının sınıflara göre değişimini ve metinlerin okunabilirlik düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda, ders kitaplarına alınan masalların kelime ve özellikle cümle uzunluklarının, öğrencilerin

sınıf düzeylerine göre düzenli bir artış göstermediği, cümle uzunluğu ve okunabilirlik açısından altıncı sınıfa geçişte metinlerde bir değişiklik olduğu, bunun dışında sınıflara göre belirli bir değişimin olmadığı saptanmıştır.

Çeçen ve Çiftçi (2007), İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarından üçünde yer alan metinleri tür ve tema açısından karşılaştırmışlar ve karşılaştırılan kitapların, metin türleri bakımından farklılıklar içerdiğini ortaya koymuşlardır. Çeşitli yayınevlerinin kitaplarını okumakla muhatap bırakılan öğrencilerin metin türleri bakımından aynı türlerle ve bütün türlerle tanıştırılmaları bakımından sınıflar düzeyinde okutulacak türlerin yetkililer tarafından , önceden belirlenmesinin gerekli olduğu yönünde görüşlerini ortaya koymuşlardır.

Bedir ve Demir (2006) Türkçe Ders Kitaplarını içerik, dil ve anlatım, değerlendirme ölçütleri açısından değerlendirmişlerdir. Araştırmanın sonucunda, yeni İlköğretim Okulu Türkçe Programı doğrultusunda hazırlanan ilköğretim 4. ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarına yönelik olarak öğretmenlerin olumlu görüşler taşıdıkları belirlenmiştir. Özellikle dil ve anlatıma yönelik olarak öğretmenler olumlu düşüncelerceler belirtirken, değerlendirme açısından daha az yeterli olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Kolaç (2003) ise çalışmasında, ilköğretim dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarını öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirmiştir. Çalışmada Eskişehir Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı olarak görev yapan öğretmenlere, dördüncü sınıf Türkçe ders kitapları ile ilgili olarak; “fiziksel görünüm, içerik (metinler, dil ve anlatım ve dilbilgisi) ve alıştırma ve değerlendirme” ile ilgili sorulardan oluşan anket uygulanmıştır.

Ünsal ve Güneş (2002) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretimin 4. sınıfında okutulmak üzere, Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanmış ve 1993–1999 yılları arasında temel ders kitabı olarak okutulması uygun görülmüş olan Fen Bilgisi ders kitabındaki Fizik konuları; içerik, eğitsel tasarım, görsel sunum, dil ve anlatım yönlerinden eleştirel bir bakış açısıyla incelenmiş ve kitapların eğitsel tasarım, görsel sunum ve dil, anlatım bakımlarından, birçok hataları ve çelişkileri içerdikleri ortaya konulmuştur.

Sezgin (2000) “İlköğretim Okullarının Altıncı Sınıfları İçin Yazılan Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme” başlıklı çalışmasında, Türkçe ders kitaplarından bazılarını şekil, metin sonu soruları, dilbilgisi ve yazım kuralları bakımlarından incelemiştir. Araştırma sonucunda, özellikle çeviri metinlerde dil ve anlatıma dikkat edilmediği, düz yazılara şiirden daha fazla yer verildiği, metin sonu sorularının öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmekten uzak olduğu saptanmıştır.

AMAÇ

Çalışmadaki temel amaç, ilköğretim birinci sınıf öğrencileri için hazırlanacak olan ders kitapları, öğrenci çalışma kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarının hazırlanmasında ve basılmasında öğretmen görüşlerine göre düzenlemelere gidilmesini sağlamaktır. Ayrıca, ders kitabı hazırlayacak olan yayınevlerine ve bilhassa da Millî Eğitim Bakanlığı yetkilerine öneriler ortaya koymaktır.

ÖNEM

Ders kitapları, eğitim hizmetlerinin vazgeçilmez araçları olarak insan kaynaklarının niteliğinin geliştirilmesinde; öğretmenler, fizikî imkânlar ve eğitim programları kadar önemli bir yere sahiptir (Ceyhan ve Yiğit, 2004: 26). Bu yönüyle öğrenciler için özel yerleri ve önemleri olan, eğitim öğretim süreçlerinin en temel araçları olarak kabul edilirler. Bu kadar önemli olan bir ders aracı hazırlanırken, alanın gerçek uzmanları olan ve her türlü eğitim uygulamalarının en merkezinde yer alan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda iyileştirmelerin yapılması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

YÖNTEM

Bu çalışmada, ilköğretim okulları birinci sınıf öğretmenlerinin, Türkçe ders kitabına, öğrenci çalışma kitabına ve öğretmen kılavuz kitabına ilişkin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, mevcut durumun ortaya konulması amaçlandığı için betimsel yöntem kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Kırşehir ili ilköğretim okullarıdır. İl merkezinde toplam 29 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini olarak, Kırşehir il merkezinde bulunan 29 ilköğretim okulunda 2007–2008 öğretim yılında birinci sınıfı okutan 64 öğretmenden tümüne ulaşılmıştır. Anketler gönüllü öğretmenlerce doldurulduğundan 62 tanesinin geri dönüşü sağlanabilmektedir.

Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığınca 2007–2008 Öğretim yılında okutulmak üzere öğrencilere ve öğretmenlere ücretsiz olarak dağıtılan Türkçe ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabına dair öğretmenlerin görüşlerini belirlemek üzere; Bakanlık ve özel kesim tarafından hazırlanan ders kitabı kriterlerini belirlemede halen geçerli yönerge olan, Haziran 2007 tarihinde ve 2597 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan “MEB Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge” de ortaya konulmuş olan;

- a) İçerik,
- b) Dil, anlatım ve üslup,
- c) Öğrenme ve öğretme ve ölçme-değerlendirme
- d) Teknik, tasarım ve düzenleme,

yönlerinden dikkat edilecek kriterlere göre araştırmacı tarafından hazırlanmış olan anket, ilköğretim okullarında birinci sınıfı okutan öğretmenlere uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma için geliştirilen anketler uygulanıp toplandıktan sonra, geçerli olan 62 anketteki veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS paket programından yararlanılmıştır. Elde edilen verileri betimlemek için ise yüzde (%) ve frekans (f) teknikleri kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgulara yer verilmiştir. İlköğretim birinci sınıfı okutan öğretmenlerin, kullandıkları Türkçe ders kitaplarının içeriğine ilişkin görüşleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Öğretmenlerin Öğrenci Ders Kitabının İçeriğine İlişkin Görüşleri

Değerlendirme Ölçütleri*		Evet	Kısmen	Hayır
Dersin öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.	f %	40 64,5	22 35,5	0 0
Dersin kazanımlarının tümünün dolaylı veya dolaysız olarak işe koşulup koşulmadığına dikkat edilmiştir.	f %	29 46,8	31 50,0	2 3,2
Konular ve üniteler, sınıf seviyesine göre günlük hayatla bağlantılı ve uygulamalı olarak ele alınmıştır.	f %	30 48,4	29 46,8	3 4,8

Konular ve üniteler; problemleri belirtme, inceleme ve gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapma, deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemini güçlendirecek şekilde işlenmiştir.	f %	32 53,2	25 40,3	4 6,5
Dersin özelliğine göre ünite, bölüm ve konular arasında hacim bakımından programında belirtildiği şekilde uygun bir denge kurulmuştur.	f %	30 48,4	27 43,5	5 8,1
Kazandırılacak bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerler sınıf seviyesine uygun kavram ve örneklerden hareket edilerek verilmiştir.	f %	31 50,0	28 45,2	3 4,8
Konuların işlenişinde, aynı sınıfta okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulmuştur.	f %	38 61,3	22 35,5	2 3,2
Konuların işlenişinde bir önceki sınıfın konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantısı kurulmuş ve bir üst sınıfla ilgili hazırlayıcı açıklamalara yer verilmiştir.	f %	27 43,5	34 54,8	1 1,6
Konular, öğretime yardımcı unsurlarla desteklenerek anlaşılır hâle getirilmiştir.	f %	32 51,6	27 43,5	3 4,8
Dersin özelliğine göre yeri geldiğinde deyimler, atasözleri, destanlar, türküler, resimler, fotoğraflar, minyatürler ve benzeri kaynaklar kültürümüzün gelişmesini ve devamlılığını sağlayacak şekilde işlenmiştir.	f %	31 50,0	25 40,3	6 9,7
Konuların işlenişinde gereksiz bilgi ve ayrıntıya yer verilmemiştir.	f %	36 58,1	22 35,5	4 6,5
Konular öğrenciyi sorgulama, araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeye teşvik edecek şekilde işlenmiştir.	f %	37 59,7	21 33,9	4 6,5
İstatistikî ve bilimsel bilgiler güncellenmiş olarak verilmiştir.	f %	33 53,2	25 40,3	4 6,5
Konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlenmiştir.	f %	41 66,1	16 25,8	5 8,1
Öğrencilerin kitaplardan verimli şekilde yararlanmasını sağlayacak unsurlara yer verilmiştir.	f %	35 56,5	23 37,1	4 6,5
Kitaplarda metinleri açıklamak, pekiştirmek veya yorumlamak için kullanılan görsel unsurlar metin ile uyumlu olacak biçimde verilmiştir.	f %	46 74,2	15 24,2	1 1,6

* (N=62)

İlköğretim birinci sınıfı okutan öğretmenlerin birinci sınıf ders kitaplarının içeriğine ilişkin görüşlerinin yer aldığı tablo incelendiğinde, öğretmenlerin genel anlamda olumlu görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Özellikle, “dersin öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenmiştir (%64,5), konuların işlenişinde, aynı sınıfta okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulmuştur (%61,3), konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlenmiştir (%66,1), kitaplarda metinleri açıklamak, pekiştirmek veya yorumlamak için kullanılan görsel unsurlar metin ile uyumlu olacak biçimde verilmiştir (%74,2), öğrencilerin kitaplardan verimli şekilde yararlanmasını sağlayacak unsurlara yer verilmiştir (%56,5), istatistikî ve bilimsel bilgiler güncellenmiş olarak verilmiştir (%53,2), konular ve üniteler; problemleri belirtme, inceleme ve gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapma, deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemini güçlendirecek şekilde işlenmiştir (%53,2) maddelerine öğretmenlerin çoğunluğu ‘evet’ demişlerken, içeriğe ilişkin diğer maddelerde de büyük bir oranda ‘kısmen’ olarak düşünce bildirmişlerdir. Ders kitaplarının içeriğine ilişkin olumsuz düşünce belirten öğretmenlerin % 9,7’si dersin özelliğine göre yeri geldiğinde deyimler, atasözleri, destanlar, türküler, resimler,

fotoğraflar, minyatürler ve benzeri kaynaklar kültürümüzün gelişmesini ve devamlılığını sağlayacak şekilde işlenmediğini; %8,1'i konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlenmediğini; % 6,5'i konular ve ünitelerin problemleri belirtme, inceleme ve gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapma, deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemini güçlendirecek şekilde işlenmediğini; konuların öğrenciyi sorgulama, araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeye teşvik edecek şekilde işlenmediğini; konuların işlenişinde gereksiz bilgi ve ayrıntıya yer verildiğini, istatistikî ve bilimsel bilgilerin güncellenmiş olarak verilmediğini; öğrencilerin kitaplardan verimli şekilde yararlanmasını sağlayacak unsurlara yer verilmediğini düşünmektedirler.

Tablo 2: Öğretmenlerin Öğrenci Ders Kitabının Dil, Anlatım ve Üslup Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Değerlendirme Ölçütleri*		Evett	Kısmen	Hayır
Yaşayan Türkçe doğru, güzel ve etkili kullanılmıştır.	f %	38 61,3	23 37,1	1 1,6
Türkçeleşmiş kelimeler, yaşayan Türkçenin bir parçası olarak değerlendirilmiştir.	f %	37 59,7	23 37,1	2 3,2
Öğrencilerin seviyelerine uygun, yeni kelimeleri öğrenmelerine fırsat veren zengin ve akıcı Türkçenin kullanılmasına özen gösterilmiştir.	f %	32 51,6	27 43,5	3 4,8
Cümleler, öğrencinin zihnindeki bilgilerin yapılandırılmasına yönelik olarak kurulmuştur.	f %	32 51,6	26 41,9	4 6,5
Paragraf düzenleme kurallarına uyulmuş ve paragraflar arasındaki anlam ve mantık ilişkisine dikkat edilmiştir.	f %	48 77,4	13 21,0	1 1,6
Cümle uzunlukları, sınıf seviyesine uygun olarak düzenlenmiştir.	f %	29 46,8	23 37,1	10 16,1
Türkçenin kullanımında, Türk Dil Kurumunun son yayımladığı Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu esas alınmıştır.	f %	41 66,1	21 33,9	0 0
Konuların işlenişinde doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılmıştır.	f %	43 69,4	15 24,2	4 6,5
Kelimeler, nüanslara dikkat edilerek titizlikle seçilmiştir.	f %	36 58,1	24 38,7	2 3,2
Metinlerde akıcılık, mantık dokusu ve fikir bütünlüğü sağlanmıştır.	f %	37 59,7	22 35,5	3 4,8
İlköğretimin ilk üç sınıfında soyut kavramların kullanılmasından kaçınılmıştır.	f %	34 54,8	25 40,3	3 4,8

*(N=62)

Tablo 2 incelendiğinde, çalışmaya katılan öğretmenlerin ders kitaplarının dil, anlatım ve üslup özellikleriyle ilgili maddelere genel olarak 'evet' ve 'kısmen' şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Ders kitaplarıyla ilgili olumlu maddelere 'hayır' diyen öğretmenlerin en çok (%16,1) "cümle uzunlukları, sınıf seviyesine uygun olarak düzenlenmiştir" maddesine katılmadıkları görülmektedir. Bu maddeye 'kısmen' cevabını veren öğretmenlerin yüzdesi de % 37,1'dir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Öğrenci Ders Kitabının Öğrenme, Öğretme ve Ölçme-Değerlendirme Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Değerlendirme Ölçütleri*		Evet	Kısmen	Hayır
Konular, öğrencileri muhakemeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye, kıyaslamaya ve edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmaya yöneltecek şekilde işlenmiştir.	f %	32 51,6	29 46,8	1 1,6
Konularla ilgili hazırlık çalışmalarının öğrenciyi düşünmeye ve araştırmaya yöneltecek nitelikte olmasına dikkat edilmiştir.	f %	36 58,1	24 38,7	2 3,2
Öğrencinin yeni bilgileri ezberlemesi değil, zihninde yapılandırması hedeflenmiştir.	f %	35 56,5	25 40,3	2 3,2
Öğrenme yöntemleri ve stratejileri dikkate alınmış ve üst düzey düşünme becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.	f %	38 61,3	23 37,1	1 1,6
Konular, programın ilgili temel becerileri ile alt becerilerini kazandıracak şekilde düzenlenmiş ve öğrencinin etkin rol almasına imkân verecek biçimde işlenmiştir.	f %	39 62,9	22 35,5	1 1,6
Değerlendirmeye ilişkin unsurlar, ölçme ve değerlendirme ilke ve teknikleri dikkate alınarak düzenlenmiştir.	f %	45 72,6	14 22,6	3 4,8
Her ünite veya bölümün sonunda öğrenciye konularla ilgili bilgi, beceri, değer, tutum ve yeterliklerin kazandırılıp kazandırılmadığını ölçmeye yarayan değerlendirme sorularına yer verilmiştir.	f %	42 67,7	16 25,8	4 6,5
Çoktan seçmeli, doğru-yanlış, boşluk doldurma, eşleştirme, yazılı yoklama ve benzeri sonuç değerlendirme teknikleri ile ürün dosyası (portfolyo) değerlendirme, performans değerlendirme, gözlem formu gibi süreç değerlendirme tekniklerine yer verilmiştir.	f %	42 67,7	16 25,8	4 6,5

* (N=62)

Öğretmenlerin öğrenci ders kitaplarının öğrenme, öğretme ve ölçme-değerlendirme özellikleri ile ilgili olarak kendilerine yöneltilen maddelere verdikleri cevaplardan oluşan tablo incelendiğinde olumlu görüşlerin (evet cevaplarının) ağırlıklı olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin, %72,6'sı “değerlendirmeye ilişkin unsurlar, ölçme ve değerlendirme ilke ve teknikleri dikkate alınarak düzenlenmiştir” maddesine ‘evet’ diyerek katıldıklarını belirtirken; % 4,8'i ‘hayır’ cevabıyla bu maddeye katılmadıklarını söylemişlerdir. Yine % 67,7'si “her ünite veya bölümün sonunda öğrenciye konularla ilgili bilgi, beceri, değer, tutum ve yeterliklerin kazandırılıp kazandırılmadığını ölçmeye yarayan değerlendirme sorularına yer verilmiştir ve çoktan seçmeli, doğru-yanlış, boşluk doldurma, eşleştirme, yazılı yoklama ve benzeri sonuç değerlendirme teknikleri ile ürün dosyası (portfolyo) değerlendirme, performans değerlendirme, gözlem formu gibi süreç değerlendirme tekniklerine yer verilmiştir” maddelerine ‘evet’ demişlerken, bu iki maddeye ‘hayır’ diyenlerin oranı % 6,5'tir.

Tablo 4: Öğretmenlerin Öğrenci Ders Kitabının Teknik, Tasarım ve Düzenleme Özelliklerine İlişkin Görüşleri

Değerlendirme Ölçütleri*		Evet	Kısmen	Hayır
Sayfa tasarımlarında resim, fotoğraf, grafik, şema, plan, harita ve benzeri görsel unsurların yerleştirilmesinde görsel algının yanı sıra, bunların eğitici ve öğretici niteliğine de önem verilmiştir.	f %	38 61,3	23 37,1	1 1,6
Görsel unsur, öğrencilerin gelişim basamaklarına uygun; görsel algı yönünden ise renk uyumuna dikkat edilerek açık, temiz ve net bir baskıyla hazırlanmıştır.	f %	40 64,5	22 35,5	0 0

Konularla ilgili yazı, resim, fotoğraf ve benzeri materyallerden telif hakları gözetilerek alıntı yapılmıştır.	f %	41 66,1	20 32,3	1 1,6
Konuların daha iyi öğrenilebilmesi için açıklayıcı, tamamlayıcı ve eğitici nitelikteki öğretime yardımcı harita, kroki, fotoğraf, şema, grafik, resim ve benzeri görsel unsurlara yeterince yer verilmiştir.	f %	28 45,2	34 54,8	0 0
Kitaplarda yer alan başlıklar sistematik biçimde düzenlenmiş ve ikonografik bir sistem oluşturulmuştur.	f %	38 61,3	22 35,5	2 3,2
Kitaplarda yer alacak Türk Bayrağına, "Türk Bayrağı Kanunu" ve "Türk Bayrağı Tüzüğü"ne uygun olarak yer verilmiştir.	f %	51 82,3	10 16,1	1 1,6

* (N=62)

Tablo 4'te yer alan bulgular incelendiğinde; ders kitaplarının teknik, tasarım ve düzenleme özellikleri ile ilgili olarak çalışmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinin şu şekilde olduğu görülmektedir: "Sayfa tasarımlarında resim, fotoğraf, grafik, şema, plan, harita ve benzeri görsel unsurların yerleştirilmesinde görsel algının yanı sıra, bunların eğitici ve öğretici niteliğine de önem verilmiştir" maddesi ile ilgili olarak % 61,3'ü evet, % 37,1'i kısmen ve % 1,6'sı hayır cevabını vermişlerdir. "Görsel unsur, öğrencilerin gelişim basamaklarına uygun; görsel algı yönünden ise renk uyumuna dikkat edilerek açık, temiz ve net bir baskıyla hazırlanmıştır" maddesiyle ilgili olarak, % 64,5'i evet ve % 35,5' i kısmen demişlerken, bu maddeye hayır diyen öğretmen bulunmamaktadır. Öğretmenlerin % 82,3'ü ise "kitaplarda yer alacak Türk Bayrağına, "Türk Bayrağı Kanunu" ve "Türk Bayrağı Tüzüğü"ne uygun olarak yer verilmiştir" maddesine 'evet' demişlerdir.

Tablo 5: Öğretmenlerin Öğrenci Çalışma Kitabına İlişkin Görüşleri

Değerlendirme Ölçütleri*		Evet	Kısmen	Hayır
Öğretim programlarında yer alan amaçlar doğrultusunda öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılmasında yardımcı olacak ve öğrenmeyi pekiştirecek unsurlara yer verilmiştir.	f %	44 71,0	18 29,0	0 0
Öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrencinin ilgisini çekecek çeşitli örneklerle yer verilmiştir.	f %	40 64,5	20 32,3	2 3,2
Konularla ilgili öğrenmeyi destekleyici ve günlük hayatla ilgisini kurabileceği çalışmalara ağırlık verilmiştir.	f %	35 56,5	25 40,3	2 3,2
Dersin özelliğine göre her konu işlendikten sonra o konuda amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırılıp kazandırılmadığını ölçen çalışmalara ve değerlendirmelere yer verilmiştir.	f %	38 61,3	23 37,1	1 1,6
Konular, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek grafik, şekil, resim, fotoğraf, harita, karikatür gibi görsel öğelerle desteklenmiştir.	f %	36 58,1	26 41,9	0 0
Öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede yardımcı olacak çeşitli örneklerle, alıştırmalara, işlenen konular ve ünitelerle ilgili internet adreslerine ve okuma kaynaklarına yer verilmiştir.	f %	27 43,5	30 48,4	5 8,1
Dersin özelliğine göre uygulama ve işlem sonucunun yazılacağı çizelgelere, bilgi ve veri tablolarına, şekil, grafik, kroki, şablon, harita, plan, resim, levha, fotoğraf ve benzeri öğretime yardımcı unsurlara; bazı ünite konularında kullanılmak üzere video kaseti, ses kaseti, slayt, CD, DVD, VCD, disket ve benzeri öğretimi destekleyici materyallere yer verilmiştir.	f %	20 32,3	31 50,0	3 4,8
Dersin özelliğine göre soru-cevap, doğru-yanlış, çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, bireysel ve grup çalışmaları, canlandırma, tablo tamamlama, cümle tamamlama gibi yöntem, teknik ve etkinliklere yer verilmiştir.	f %	37 59,7	22 35,5	3 4,8
Dersin özelliğine göre inceleme, gezi, gözlem, deney ve uygulamalarla ilgili yapılacak ön hazırlıklara yer verilmiştir.	f %	39 62,9	19 30,6	4 6,5

Yapılacak gezi, gözlem, deney ve uygulamalarda alınacak sağlık ve güvenlik tedbirlerine,	f	30	26	6
	%	48,4	41,9	9,7
Gezi, gözlem, deney ve uygulamalarda izlenecek iş ve işlem basamaklarına yer verilmiştir.	f	33	24	5
	%	53,2	38,7	8,1
Gezi, gözlem, deney ve uygulamalarda zaman ve malzeme tasarrufu bakımından uyarılara yer verilmiştir.	f	29	30	3
	%	46,8	48,4	4,8
Gezi, gözlem, deney ve uygulamalarda her işlem basamağında öğrencilerle öğretmenin kuracağı iletişime yer verilmiştir.	f	37	23	2
	%	59,7	37,1	3,2
Gezi, gözlem, deney ve uygulamalarda sonuca ulaşmak açısından önemli yönlendirici tedbirlere yer verilmiştir.	f	36	24	2
	%	58,1	38,7	3,2
Gezi, gözlem, deney ve uygulamalarda hangi unsurların özellikle irdeleneceğiyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.	f	35	24	3
	%	56,5	38,7	4,8

*(N=62)

Tablo 5'te öğretmenlerin öğrenci çalışma kitabına ilişkin görüşlerinden oluşan bulgular yer almaktadır. Öğretmenler öğrenci çalışma kitabıyla ilgili olarak kendilerine yöneltilen maddelere genel olarak 'evet' demişlerken; "dersin özelliğine göre uygulama ve işlem sonucunun yazılacağı çizelgelere, bilgi ve veri tablolarına, şekil, grafik, kroki, şablon, harita, plan, resim, levha, fotoğraf ve benzeri öğretime yardımcı unsurlara; bazı ünite konularında kullanılmak üzere video kaseti, ses kaseti, slayt, CD, DVD, VCD, disket ve benzeri öğretimi destekleyici materyallere yer verilmiştir" (%50,0); "gezi, gözlem, deney ve uygulamalarda zaman ve malzeme tasarrufu bakımından uyarılara yer verilmiştir" (%48,4); "öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede yardımcı olacak çeşitli örnekler, alıştırma, işlenen konular ve ünitelerle ilgili internet adreslerine ve okuma kaynaklarına yer verilmiştir" (% 48,4) maddelerine 'kısmen' diyenlerin daha fazla olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 6: Öğretmenlerin. Öğretmen Kılavuz Kitabına İlişkin Görüşleri

Değerlendirme Ölçütleri*		Evet	Kısmen	Hayır
Konuların işlenişinde ulaşılmak istenen hedefler belirtilmiştir.	f	42	20	0
	%	67,7	32,3	0
Öğretim programlarında yer alan amaç ve açıklamalar doğrultusunda öğrencilere bilgi, beceri, tavır ve tutumların kazandırılmasında öğretmene yardımcı olacak ve öğretmeyi kolaylaştıracak açıklayıcı bilgiler yer almıştır.	f	41	18	3
	%	66,1	29,0	4,8
Öğretmeyi ve öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla ilgi çekici, değişik örnek ve uygulamalar yer almıştır.	f	40	20	2
	%	64,5	32,3	3,2
Bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerlerin öğrencilere kazandırılabilmesi için kullanılacak araç-gereçle birlikte öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilmiştir.	f	39	22	1
	%	62,9	35,5	1,6
Konu ile ilgili zaman analizine ve konunun işleniş planına yer verilmiştir	f	43	19	0
	%	69,4	30,6	0
Öğretmenin konu ile ilgili yapacağı ön hazırlıklara yer verilmiştir	f	48	13	1
	%	77,4	21,0	1,6
Konuya girerken daha önce işlenen konularla ilişkisini sağlayacak ve öğrencinin ilgisini çekecek hatırlatmalara, sorulara ve benzeri unsurlara yer verilmiştir.	f	40	21	1
	%	64,5	33,9	1,6
Ders kitabında yer alan ve açıklama gerektiren şekil, şema, çizelge ve benzeri öğretime yardımcı unsurlara yer verilmiştir.	f	35	26	1
	%	56,5	41,9	1,6
Öğrencilerin gelişim farklılıkları dikkate alınarak seviye gruplarına göre hangi hususların vurgulanması gerektiği belirtilmiştir.	f	30	30	2
	%	48,4	48,4	3,2
Konular işlenirken yeri geldikçe diğer derslerle bağlantı kurulmuştur.	f	39	23	0
	%	62,9	37,1	0

Konuların günlük hayatla ilgisini kurmak için örneklere yer verilmiştir.	f	35	27	0
	%	56,5	43,5	0
Dersin özelliğine göre konu işlendikten sonra bu konuda amaçlanan bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerlerin kazandırılıp kazandırılmadığını anlamak için bunları değerlendiren yeterli sayıda örnek soru yer almıştır.	f	31	28	3
	%	50,0	45,2	4,8
Öğrencilerin cevaplandıramadığı soruların özelliğine göre ne yapılacağı konusunda öğretmene yol gösteren alternatif değerlendirme çalışmalarına yer verilmiştir.	f	31	29	2
	%	50,0	46,8	3,2
Öğrencileri araştırmaya, bilgi ve teknoloji üretmeye yöneltecek ödev, proje ve benzeri çalışmalara yer verilmiştir.	f	42	19	1
	%	67,7	30,6	1,6
Dersin özelliğine göre öğrencilerde, standartlara uygun, ucuz, kaliteli mal ve hizmet üretme, kullanma ve geliştirme bilinci ve alışkanlıkları kazandıracak çalışmalara yer verilmiştir.	f	36	23	3
	%	58,1	37,1	4,8
Öğretmen kılavuz kitabının başında, sonunda veya ünite/ tema başlarında ait olduğu dersin ünitelendirilmiş yıllık plan taslağı ve kazanımların metinlere/temalara dağılım plan taslağı verilmiştir.	f	47	12	3
	%	75,8	19,4	4,8
Konuların sonunda, verilen kavramlarla ilgili sözlük verilmiştir.	f	41	16	5
	%	66,1	25,8	8,1
Konu ile ilgili olarak öğretmenlerin ayrıntılı bilgi elde edebileceği kaynaklara yer verilmiştir.	f	38	21	3
	%	61,3	33,9	4,8
Türkçe dersinin dinleme/ izleme öğrenme alanına yönelik kazanımlarını gerçekleştirmek üzere öğretmen kılavuz kitabında yer alan dinleme metinlerinin doğru, güzel ve etkili Türkçe ile seslendirildiği kaset, CD, VCD gibi materyaller öğretmen kılavuz kitabı ekinde verilmiştir.	f	28	13	21
	%	45,2	21,0	33,9

* (N=62)

Öğretmenlerin, öğretmen kılavuz kitabı ile ilgili görüşleri tablo 6'da verilmiştir. Tablo incelendiğinde, çalışmaya katılan öğretmenlerin % 33,9'unun "Türkçe dersinin dinleme ve izleme öğrenme alanına yönelik kazanımlarını gerçekleştirmek üzere öğretmen kılavuz kitabında yer alan dinleme metinlerinin doğru, güzel ve etkili Türkçe ile seslendirildiği kaset, CD, VCD gibi materyaller öğretmen kılavuz kitabı ekinde verilmiştir" maddesine 'hayır' cevabı vermeleri dikkat çekmektedir. Bu maddeye 'kısmen' diyenlerin oranı da %21'dir. Öğretmenlerin öğretmen kılavuz kitabı ile ilgili kendilerine sunulan maddelere verdikleri diğer cevaplara bakıldığında çoğunluğun yine 'evet' seçeneğinde yoğunlaştıkları görülmektedir. "Öğretmenin konu ile ilgili yapacağı ön hazırlıklara yer verilmiştir" maddesine öğretmenlerin %77,4' evet derken, %21'i 'kısmen' cevabını vermişlerdir. "Öğretmen kılavuz kitabının başında, sonunda veya ünite/ tema başlarında ait olduğu dersin ünitelendirilmiş yıllık plan taslağı ve kazanımların metinlere/temalara dağılım plan taslağı verilmiştir" maddesine %75,8'i evet, ve %19,4'ü 'kısmen'; "konu ile ilgili zaman analizine ve konunun işleniş planına yer verilmiştir" maddesine, %69,4'ü 'evet', %30,6'sı 'kısmen'; "konuların işlenişinde ulaşılmak istenen hedefler belirtilmiştir" seçeneğine % 67,7'si 'evet', %32,3'ü 'kısmen' şeklinde görüş bildirmişlerdir. "Öğrencilerin gelişim farklılıkları dikkate alınarak seviye gruplarına göre hangi hususların vurgulanması gerektiği belirtilmiştir" maddesine öğretmenlerin % 48,4'ü evet derken yine % 48,4'ü 'kısmen' cevabını vermişlerdir. Bu seçeneğe 'hayır' diyenlerin oranı ise % 3,2'dir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Öğretmenlerin öğrenci ders kitabının 'içeriğine' ilişkin görüşlerine dikkat edildiğinde, sadece; "konuların işlenişinde bir önceki sınıfın konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantısı kurulmuş ve bir üst sınıfla ilgili hazırlayıcı açıklamalara yer verilmiştir" ve "dersin kazanımlarının tümünün dolaylı veya dolaysız olarak işe koşulup koşulmadığına dikkat edilmiştir" maddelerine ilişkin çoğunluğun 'kısmen' cevabını

verdiklerini, diğer bütün seçeneklerde, öğretmenlerin okutmuş oldukları birinci sınıf düzeyindeki öğrenci ders kitapları ile ilgili olarak olumlu düşüncelere sahip oldukları ve ‘evet’ cevabında yoğunlaştıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin birinci sınıf ders kitabının ‘*dil, anlatım ve üslup*’ özellikleri ile ilgili olarak kendilerine sunulan tüm değerlendirme ölçütleri ile ilgili olumlu görüşe sahip oldukları ve genel olarak ‘evet’ şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Ancak burada, cümle uzunluklarının sınıf seviyesinin üzerinde olduğunu düşünen öğretmenlerin, sınıf seviyesinde olduğunu düşünen öğretmenlere oranının daha fazla olması (kısmen= %37,1 ve hayır= %16,1) dikkat çekmektedir.

Ders kitaplarının ‘*öğrenme, öğretme ve ölçme-değerlendirme*’ kriterleri açısından değerlendirilmesinde öğretmenler çoğunlukla ‘evet’ cevabını tercih etmişlerdir.

Öğrenci ders kitapları ile ilgili olarak ‘*kitapların teknik, tasarım ve düzenleme*’ özellikleri açısından öğretmenlerin yarısından fazlası, konuların daha iyi öğrenilebilmesi için açıklayıcı, tamamlayıcı ve eğitici nitelikteki öğretime yardımcı harita, kroki, fotoğraf, şema, grafik, resim ve benzeri görsel unsurlara yeterince yer verilmediğini veya ‘kısmen’ yer verildiğini söylemektedirler. Diğer bütün değerlendirme kriterleri ile ilgili öğretmenlerin olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin öğrenci çalışma kitapları ilişkin kendilerine sunulan olumlu kriterlere genel olarak ‘evet’ şeklinde görüş bildirmişlerdir. Ancak, “dersin özelliğine göre uygulama ve işlem sonucunun yazılacağı çizelgelere, bilgi ve veri tablolarına, şekil, grafik, kroki, şablon, harita, plan, resim, levha, fotoğraf ve benzeri öğretime yardımcı unsurlara; bazı ünite konularında kullanılmak üzere video kaseti, ses kaseti, slayt, CD, DVD, VCD, disket ve benzeri öğretimi destekleyici materyallere” ve “öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede yardımcı olacak çeşitli örnekler, alıştırmalara, işlenen konular ve ünitelerle ilgili internet adreslerine ve okuma kaynaklarına” yeterince yer verilmediğini düşünmektedirler. Öğretmenler bu iki madde ile ilgili olarak yoğun olarak ‘kısmen’ cevabını vermişlerdir.

Öğretmenler son olarak, Millî Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu kriterlere göre öğretmen kılavuz kitabını değerlendirmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu, Türkçe dersinin dinleme/ izleme öğrenme alanına yönelik kazanımlarını gerçekleştirmek üzere öğretmen kılavuz kitabında yer alan dinleme metinlerinin doğru, güzel ve etkili Türkçe ile seslendirildiği kaset, CD, VCD gibi materyaller öğretmen kılavuz kitabı ekinde verilmemiş olduğunu (kısmen= % 21 ve hayır= %33,9) belirtmişlerdir. Bu madde dışındaki değerlendirme ölçütlerine öğretmenler genel olarak katıldıklarını belirtmişler ve ‘evet’ cevabını vermişlerdir.

ÖNERİLER

Yeni programlar doğrultusunda hazırlanan ve Millî Eğitim Bakanlığınca 2007–2008 Öğretim yılında okutulmak üzere öğrencilere ve öğretmenlere ücretsiz olarak dağıtılan birinci sınıf Türkçe ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabının, Haziran 2007 tarihinde ve 2597 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan “MEB Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge” de belirlenmiş olan “içerik, dil, anlatım ve üslup, öğrenme, öğretme ve ölçme-değerlendirme, teknik, tasarım ve düzenleme” yönlerinden dikkat edilecek kriterlere göre birinci sınıfı okutan öğretmenlerce değerlendirildiği bu çalışmada ulaşılan sonuçlara göre oluşturulmuş olan öneriler aşağıda sunulmuştur:

1. Öğretmenler, ders kitaplarını; “içerik; dil, anlatım ve üslup; öğrenme, öğretme ve ölçme-değerlendirme; teknik, tasarım ve düzenleme” açısından genel olarak yeterli bulmaktadırlar. Ancak, kendilerine yöneltilen “eklemek istediğiniz başka bir husus var mı, belirtiniz” şeklindeki açık uçlu soruya verdikleri

cevaplarda, kitapta yer alan metin ve şiirlerin çok uzun olduğundan yakındıkları görülmüştür. Bu durumun metin işleme sürecine geçildiğinde, öğrencileri sıkıttığını ve anlama çalışmalarını engellediğini söylemektedirler. Yine şiirlerin uzunluğunun öğrencilerin estetik duygularını geliştirmede ve şiir ezberleme çalışmalarını güçleştirdiği de öğretmenlerin eleştirileri arasındadır.

2. Birinci sınıf düzeyindeki çocukların öğrenci ders kitabı ile çalışma kitabını ayrı ayrı kullanmada bir kargaşa yaşadıkları kitaplara yapılan önemli eleştirilerden birisidir. Ders kitabı ve çalışma kitabının birleştirilerek her tema için fasikül halinde, kitapçık veya tema dergileri şeklinde düzenlenip basılması öğrencileri ağır çanta yükünden kurtaracağı gibi, bu kargaşayı da ortadan kaldıracaktır.

3. Bazı öğretmenler öğrenci ders kitabındaki devrik cümlelerin çok fazla olduğunu, bu durumun birinci sınıf düzeyindeki öğrencilerin hızlı okumalarını ve okuduklarını doğru anlamalarını güçleştirdiğini söylemişlerdir. Araştırmacı tarafından da ders kitabı bu bağlamda incelendiğinde zaman zaman devrik cümlelere yer verildiği görülmüştür. Oysa birinci sınıfta devrik cümlelere mümkün olduğunca yer verilmemelidir.

4. Öğretmenler genel olarak öğrenci çalışma kitabının ve öğretmen kılavuzunun bir takım görsel gereçlerle desteklenmesini yetersiz bulmuşlardır. Türkçe'nin inceliklerine dair öğrencilere güzel örneklerin sunulması; dilimizin sevdinmesi ve doğru ve etkili kullanılmasının temini için son derece önemlidir. Kaldı ki çağımız teknoloji çağıdır ve görsel unsurlarla desteklenen öğrenmelerin daha kalıcı sonuçlarının olduğu herkesçe malumdur. Bu nedenlerle çeşitli şiir ve masal kasetlerine, kitaplarda yer alan diğer metin türlerinin doğru seslendirilişlerinin olduğu kaset, VCD, DVD gibi gereçlere ve güzel dilimizin inceliklerinin, zenginliklerinin yer aldığı diğer bir takım çalışma CD'lerine, video ve ses kasetlerine çalışma kitaplarının ekinde mutlaka yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akkaya, N. ve Susar Kırmızı, F. (2007). Yeni program doğrultusunda hazırlanan ilköğretim 4. Ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*. (174), 232-249.
- Baştürk, M. (2005). Ders kitaplarının tarihçesi. (ed. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Pegem A Yayınları, sf. 13-36
- Bedir, G. ve Demir S.(2006). İlköğretim 4 ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının içerik, dil ve anlatım, değerlendirme ölçütleri bakımından incelenmesi. Ulusal sınıf öğretmenliği kongresi bildiri kitabı. Ankara: Kök Yayıncılık. C.2, 214-223.
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2004). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*. (173), 39-49.
- Demirel, Ö. ve Kiroğlu, K. (2005). Eğitim ve ders kitapları. (Editörler: Ö. Demirel ve K. Kiroğlu) *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Öğreti Yayınları, sf. 1-11.
- Gökkaya, K (2003). Sosyal bilgilere giriş. (Ed. C. Şahin). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu- Sosyal Bilgiler*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Güçlü vd. (2001). *Ders kitabı inceleme kılavuzu, Hayat Bilgisi 1-3*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2007). Türkçe dersi kitaplarında kelime çalışmaları. *Milli Eğitim*. (173), 55-66.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Pegem A. Yayıncılık
- Kılıç, D. (2005). Ders kitabının öğretimdeki yeri. (Ed: Ö. Demirel ve K. Kiroğlu) *Konu alanı ders kitabı incelemesi* Ankara: Pegem A Yayınları sf. 37-53.
- Kılıç, Z. vd. (2001). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu, Fen Bilgisi 4-8*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kolaç, E. (2003). İlköğretim dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. *Uludağ Ün. Eğitim Fakültesi Dergisi*. XVII (1), 105-137.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1995). Ders Kitapları Yönetmeliği. Ankara:
- Özbay, M. (2003). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık.
- Sezgin, G. (2000). 'İlköğretim okullarının altıncı sınıfları için yazılan Türkçe ders kitapları üzerine bir inceleme', Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, T. (1998). Amerika'da ilköğretim 5. sınıflarda okutulan ana dili ders kitabının değerlendirilmesi. Dünyada ve Türkiye'de anadili eğitimi. *Sempozyum Bildirileri*, Ankara: Ankara Üniv. Tömer Yayınları.
- Tertemiz, N. , Ercan, L. ve Kayabası, Y. (2004). Ders kitabı ve eğitimdeki önemi.(Ed. L. Küçükahmet). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*, Ankara: Nobel Yayınevi sf. 34-66.

- Toprak, T. (1993). 'İlkokul ders kitaplarının öğretim programlarına uygunluğunun değerlendirilmesi (Adana ilinde bir araştırma)', Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Topses, G. (2001). Hayat Bilgisi ders kitabı inceleme kılavuzu hazırlama gerekçesi. (ed. L. Küçükahmet). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu- Hayat Bilgisi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Tor, H. (2004). İlköğretim öğrencilerinin bilgi teknolojilerinden yararlanma düzeyleri üzerine bir araştırma. The Turkish Online Journal of Education Technology Jojet, Volume 3. Issue1. Article16.
- Ünsal, Y. ve Bilal G. (2002). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB ilköğretim 4. Sınıf Fen Bilgisi ders kitabına fizik konuları yönünden eleştirel bir bakış. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, (3): 107-120
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime – cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. Eğitimde Kuram Ve Uygulama Journal of Theory and Practice in Education, 3(1): 87-101 <http://eku.comu.edu.tr/index/3/1/kzorbaz.pdf> adresinden 02. Nisan 2008 tarihinde indirilmiştir.